

Functions of national will in the face of the forthcoming crises of the Islamic Republic of Iran

Received: 2021-07-12

Accepted: 2021-09-17

Morteza Gharasban Roozbahani *

Muhammad Ali Mobini **

The purpose of this study is to explain the characteristics of national will in the face of the forthcoming crises of the Islamic Republic of Iran. This issue has been investigated using descriptive-analytical method. The results obtained from this paper showed that tyranny and colonialism is the ultimate goal of the enemy in creating numerous crises in the domestic and foreign arenas. At home, the enemy has sought the domination of an authoritarian government in society, and at home, it has sought to deny the country's independence and absolute dependence on superpowers and colonialism. Various factors, including people, are influential in resolving these crises. Conscientiousness, national unity, accurate vision, true dignity, inner empowerment, and ultimately oppression and hegemony, as the solution to crises, are among the most important things that can be effective in resolving existing crises in the context of popular presence and will.

Keywords: Special Work, National Will, Crisis, Islamic Republic of Iran, National Unity.

* PhD Student, Department of Theology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran (mgh1534@gmail.com).

** Associate Professor, Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran (ma.mobini@isca.ac.ir).

کارویژه‌های اراده ملی در مواجهه با بحران‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۴/۲۱

تاریخ تأیید: ۱۴۰۰/۶/۲۶

مرتضی غرسبان روزبهانی *

محمدعلی مبینی **

کارویژه‌های اراده ملی در مواجهه با بحران‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران

هدف پژوهش حاضر تبیین کارویژه‌های اراده ملی در مواجهه با بحران‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران است. این موضوع با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی بررسی شده است. نتایج به دست آمده از این نوشتار نشان داد که استبداد و استعمار، هدف نهایی دشمن از ایجاد بحران‌های متعدد در عرصه داخلی و خارجی است. دشمن در عرصه داخلی به دنبال تسلط حکومت استبدادی در جامعه بوده است و در عرصه خارجی نیز در پی نفی استقلال و ایجاد وابستگی مطلق کشور به ابرقدرت‌ها و استعمارپذیری می‌باشد. عوامل مختلفی از جمله مردم در حل این بحران‌ها تأثیرگذار هستند. وظیفه‌گرایی، اتحاد ملی، بینش دقیق، عزت‌مداری حقیقی، تقویت درونی و درنهایت ظلم‌ستیزی و سلطه‌ستیزی، به‌عنوان راه‌حل بحران‌ها، از مهم‌ترین مواردی است که در بستر حضور مردمی و اراده آنها می‌تواند در رفع بحران‌های موجود مؤثر باشد.

کلیدواژه‌ها: اراده ملی، بحران، جمهوری اسلامی ایران، اتحاد ملی.

۱. این مقاله بسط ایده‌ای است که در همایش بین‌المللی بیانیه گام دوم انقلاب و جهان اسلام با عنوان «جایگاه اراده ایرانیان در مواجهه با بحرانی با بحران‌های ملی و منطقه‌ای» اسفند ۱۳۹۹ در دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم ارائه شده است.

* دانشجوی دکتری، رشته مدرسی معارف انقلاب اسلامی، دانشکده الهیات دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) (mgh1534@gmail.com).

** دانشیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران. (ma.mobini@isca.ac.ir).

امروزه جمهوری اسلامی در جایگاه تنها نظام ایستاده در برابر استکبار است و از کیان امت اسلامی محافظت می‌کند. در این مسیر، نیازمند بسیج همه امکانات و ظرفیت‌ها، هم در داخل و هم در خارج است؛ درمقابل، دشمنان دنبال براندازی نظام هستند. باتوجه به نقشه‌های دشمن برای نظام اسلامی، برنامه‌ریزی دقیق جهت مقابله با آن، ضرورت بیشتری دارد. قطعاً دشمن درمقابل نظام و انقلاب اسلامی، بحران‌هایی ایجاد می‌کند تا مانع دستیابی نظام اسلامی به اهداف خود گردد. این بحران‌ها به ابعاد مختلف فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، امنیتی، اخلاقی و در سطوح داخلی و خارجی قابل تقسیم‌بندی است.

مقابله با بحران‌های موجود در کشور، نیازمند استفاده از ظرفیت‌های مختلف است و عوامل متفاوتی از جمله حضور مردم می‌توانند در جلوگیری از این بحران‌ها نقش‌آفرین باشند. این تحقیق به دنبال بیان بحران‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی است؛ از آنجاکه مردم از آغاز شکل‌گیری نهضت امام خمینی (ره) تا ورود انقلاب اسلامی به گام دوم خود، نقش مهمی در مقابله با بحران‌ها ایفا نموده‌اند، کارویژه‌های اراده ملی در مواجهه با بحران‌ها نیز تبیین می‌گردد.

عزم ملی از مهم‌ترین مؤلفه‌های منابع ملی سیاست خارجی جمهوری اسلامی و بیانگر نقش ویژه ملت در موفقیت سیاست خارجی در گفتمان انقلاب اسلامی است. جمهوری اسلامی ایران نیز که با اتخاذ مدل مردم‌سالاری دینی در اداره کشور، مردم را رکن اصلی اتخاذ تصمیمات خود انتخاب نموده است، به‌طور فزاینده‌ای نیازمند حضور هدفمند مردم در سیاست خارجی کشور و رسیدن به اهداف تعیین‌شده در این مسیر است (مطلبی و غلامی، ۱۳۹۴، ص. ۱۰۵). همچنین استقامت، شرط اساسی در مواجهه با بحران‌های پیش‌رو است. میان عزم ملی و استقامت اسلامی، رابطه متقابلی وجود دارد که تقویت هر کدام به تقویت دیگری منجر می‌شود. اساساً مقاومت بدون عزم یک امت برای رسیدن به اهداف خود شکل نخواهد گرفت (محمدی، ۱۳۹۹، ص. ۴۹). براین‌اساس، سؤال اصلی پژوهش این است که «کارویژه‌های اراده ملی در مواجهه با بحران‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران چیست؟» اهداف این تحقیق، استخراج نقش و کارویژه‌های اراده ملی در مواجهه و حل بحران‌های پیش‌رو است. این نوشتار، با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مراجعه به منابع مختلف نوشتاری، اینترنتی و ... با نگاهی توصیفی - تحلیلی به نقش اراده ملی در مواجهه با بحران‌ها پرداخته است.

چارچوب مفهومی

براساس آیات قرآن، وسوسه‌های شیطانی یکی از مهم‌ترین عوامل و موانع جدی بر سر راه فرد و جامعه است که آنان را از رسیدن به اهداف خود باز می‌دارد. شیطان برای گمراهی انسان، از سیاست «گام‌به‌گام» استفاده می‌کند که از آن به «خطوات الشیطان» تعبیر شده است. آیت‌الله جوادی آملی در این باره بیان کرده‌اند: «سیاست شیطان، گرچه نسبت به برخی اختطاف و ربودن سریع است، ولی غالباً نسبت به توده مردم سیاست گام‌به‌گام است. او آهسته و پیوسته می‌آید و وسوسه می‌کند تا گوهر تابناک ایمان مؤمن را برآید و او را بی‌آبرو و در نهایت کافر و گمراه و بی‌حیثیت کند.» (جوادی آملی، ۱۳۸۹، ج ۱۰، ص. ۲۷۵) برای این اساس، بدیهی است که خطر انحراف تدریجی افراد بسیار بیشتر و اضلال ناشی از آن، تأثیرگذارتر خواهد بود؛ چرا که تغییرات منفی و سیر آهسته به سوی انحطاط، کمتر به چشم می‌آید و مسلماً مقابله با آن نیز به دقت و دوراندیشی بیشتری احتیاج خواهد داشت. خطوات شیطان دعوت‌هایی از سوی شیطان با عنوان دین است که بدعت و احکام خودساخته را با خود به همراه دارد؛ و انسان‌ها با پیروی از این خطوات و با تصور گام نهادن در مسیر الهی، مرحله به مرحله به سمت جهالت، گمراهی و تبعیت از شیطان پیش می‌روند. شیطان در طول تاریخ، با همین ابزار توانسته است بدعت‌ها، تفرقه‌ها و اختلاف‌های بسیاری در بین طرفداران حق ایجاد نماید.

دشمنان اسلام نیز برای رسیدن به اهداف خود از این روش بیشترین استفاده را کرده‌اند. این تاکتیک دشمن به حدی در فروپاشی یک ملت و حکومت خطرناک است که رهبران انقلاب در مواقع متعدد نسبت به خطر آن هشدار داده‌اند. دشمن با نفوذ در عرصه‌های علمی، اجتماعی و فرهنگی جوامع مختلف به مرور نیروهایی را در داخل پرورش می‌دهد که خواسته‌های او را بیان می‌کنند. در عرصه بین‌المللی نیز می‌توان ظهور و بروز اسلام آمریکایی را یکی از خروجی‌های اعمال این روش در جوامع اسلامی دانست که به تدریج و با رنگ و لعاب دینی، توسط عمال آمریکا پیگیری و انجام می‌شود.

به این ترتیب، دشمن با به‌کارگیری این سیاست به دنبال بحران‌زایی در نظام اسلامی است. سیاستی گام‌به‌گام که موانع و بحران‌های مختلفی را در مسیر پیشرفت نظام ایجاد می‌کند. این سیاست دشمن در موضوع این تحقیق، بحران‌های پیش‌روی ج.ا.ا، بعینه مشهود است. دشمن این مراحل را تا رسیدن به هدف نهایی خود، که تسلط استبداد و استعمار بر کشور است، دنبال می‌کند.

در ادامه، با تبیین بحران‌های پیش‌روی ج.ا.ا در دو عرصه داخلی و خارجی، به راهکارها و کارویژه‌های اراده ملی در مقابله با این بحران‌ها پرداخته می‌شود.

بحران‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران

۱. مفهوم‌شناسی بحران

«بحران»، پیشامدی است که به‌صورت ناگهانی و گاهی فزاینده رخ می‌دهد و به وضعیتی خطرناک و ناپایدار برای فرد، گروه یا جامعه می‌انجامد. بحران باعث به‌وجود آمدن شرایطی می‌شود که برای برطرف کردن آن، نیاز به اقدامات اساسی و فوق‌العاده است. بحران‌ها برحسب نوع و شدت متفاوتند. بحران فشارزایی بزرگ و ویژه‌ای است که باعث درهم شکسته شدن انگاره‌های متعارف و واکنش‌های گسترده می‌شود و آسیب‌ها، تهدیدها، خطرها و نیازهای تازه‌ای به‌وجود می‌آورد.

در یک معنا، «بحران» را مترادف «چالش» می‌دانند؛ چالش «وضعیت و پدیده‌ای جدید و دشوار است که مواجهه با آن تلاشی سخت و تعیین‌کننده را ایجاب کند.» در وضعیت مصدری نیز، چالش به «زیرسؤال کشیدن و ایجاد تردید در امری از جنبه حقیقت، ارزش یا قدرت و توان آن» معنا شده‌است. فرهنگ معاصر انگلیسی – فارسی، واژه «چالش» را «به‌مبارزه طلبیدن» و «به‌بحران خواستن» ترجمه کرده‌است (رک: باطنی، ۱۳۷۱).

کتاب *انقلاب اسلامی؛ چالش‌ها و بحران‌ها*، اگرچه تعریف صریحی از چالش ارائه نکرده‌است، اما آن را مترادف آسیب به کار برده‌است (فراستی، ۱۳۸۱، ص. ۵)؛ البته عناوین مصاحبه‌ها و مقالات این کتاب نشان می‌دهد که مراد از بحران‌ها، مشکلات و کاستی‌ها، آسیب‌ها و معضلات بوده‌است. همچنین کتاب *چالش‌های ایران و آمریکا بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران*، چالش را به معنای تعارض، اختلاف و تنش و شاید به طور ضمنی به معنای مبارزه طلبی استفاده کرده‌است (رک: معادی، ۱۳۸۱).

تأمل در کاربرد واژه بحران در متون مختلف، نشان می‌دهد که معانی مختلفی از واژه مذکور مستفاد می‌گردد که برخی از مهم‌ترین آنها عبارتند از: تعارض، جدال و تهافت؛ (آرمین و رازقی، ۱۳۷۸، ص. ۲۹۹)؛ مانع و مشکل (جمعی از نویسندگان، ۱۳۷۷، ص. ۴۸۴)؛ آسیب و آفت (صاحبی، ۱۳۸۰، ج ۲، ص. ۶۷۸).

در مجموع و با استفاده از معنای لغوی «بحران» و نیز برخی عناصر معنایی متبادر از

کاربرد این واژه در ادبیات اجتماعی امروز، می‌توان بحران را این‌گونه تعریف کرد: «شرایط و وضعیت جدیدی که مسیر آینده جامعه را از بیرون مورد هجوم قرار می‌دهد و حفظ تعادل آن را مشکل و مستلزم تلاشی سخت و سرنوشت‌ساز می‌سازد.» طبق این تعریف، خصوصیات «بحران» عبارتند از: عینی‌بودن، جدیدبودن وضعیت، ناظر به آینده‌بودن، بیرونی‌بودن (و غیرارادی‌بودن آن)، اقتضای تلاشی سخت و تعیین‌کننده، که ناشی از فراگیری و به‌مبارزه‌طلبیدن کل جامعه است (ذوعلم، ۱۳۸۴، صص. ۳۴-۳۷).

بحران‌هایی که دشمن در برابر نظام اسلامی ایجاد می‌کند، از جهات مختلف قابل دسته‌بندی بوده، که یکی از این جهات، تقسیم آن به بحران‌های داخلی و خارجی است.

۲- بحران‌های داخلی

برخی بحران‌ها ناظر به درون نظام هستند و می‌توانند به تغییرات داخلی در رویکرد انقلاب اسلامی منجر شوند؛ که در این نوشتار از آن‌ها، به بحران‌های داخلی تعبیر می‌شود.

۲-۱) نافرمانی عمومی

«نافرمانی» یکی از مهم‌ترین بحران‌هایی است که نظام اسلامی در عرصه درونی با آن مواجه می‌گردد. این بحران در اثر عوامل مختلفی نظیر القا یأس و ناامیدی و همچنین تبلیغات منفی علیه نظام اسلامی پدید می‌آید. دشمن در این جهت، از سیاه‌نمایی و القا یأس و ناامیدی در جامعه استفاده می‌کند. رهبر معظم انقلاب قصد دشمن از نفوذ را ناامید کردن نظام اسلامی در مقابل استکبار جهانی می‌دانند که این کار با القای یأس به جامعه انجام می‌شود.

نمونه تاریخی صدر اسلام نیز که در دستور کار منافقان قرار گرفت، ارائه تصویر غیرواقعی و بزرگ‌نمایی شده‌ای از جبهه دشمن در برابر تصویر مغشوش از جبهه خودی بود. پس از جنگ احد، منافقین که از یاری اسلام مضایقه کردند، برای بازداشتن مسلمانان از رفتن به جنگ به ایشان گفتند: ناس (مشرکین) جمعیت بسیاری برای جنگ با شما جمع کرده‌اند؛ الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (آل عمران، ۱۷۳). در آیه مذکور دو بار «ناس» تکرار شده است؛ منظور از ناس دوم، مشرکین و ناس اول ایادی و جاسوسان مشرکین در بین مؤمنین است (طباطبائی، ۱۴۱۷ق، ج ۴، ص. ۱۰۰).

امروزه دشمنان انقلاب نیز در تلاشند تا نظام اسلامی و گفتمان انقلابی را ناکام معرفی کنند. دنیای استکبار نه فقط نگران انقلاب ایران بلکه از گسترش فرهنگ انقلابی در میان کشورهای دیگر نیز بیمناک شده است، لذا می‌خواهد با ناتوان جلوه دادن انقلاب و

تضعیف روحیه انقلابی مردم، روحیه سازش‌کاری را در درون کشور ایجاد کند و عده‌ای را به نافرمانی ترغیب نماید.

۲-۲) ایجاد اختلاف

یکی دیگر از بحران‌های نظام اسلامی که پس از نافرمانی عده‌ای بروز می‌کند، ایجاد اختلاف و فضای دوقطبی در درون جامعه اسلامی است. دشمن از صدر اسلام، همواره به دنبال ایجاد اختلاف و فضای دوقطبی در بین مردم بوده‌است. برای نمونه «شاس بن قیس»، یهودی ثروتمند، از دیدن نزدیکی بعضی از افراد دو قبیله اوس و خزرج که بین‌شان عقد اخوت و صمیمیت برقرار شده بود، آزرده‌خاطر گردید و تصمیم گرفت نقشه‌ای برای تفرقه بین آن‌ها طراحی کند؛ لذا جوانی یهودی را اجیر کرد تا با یادآوری کینه‌های دوران جاهلیت آن‌ها، این دوستی به اختلاف و تفرقه تبدیل گردد. با یادآوری اشعار هجوآمیز آن‌ها در حق یکدیگر، دوباره آتش جنگ افروخته شد و آن‌ها به‌روی هم شمشیر کشیدند. خبر به رسول خدا ﷺ رسید. ایشان در جمع آنان حضور یافت و فرمود: «به خدا پناه ببرید، آیا به‌سوی جاهلیت بازمی‌گردید و من در میان شما هستم؟ خدا شما را به اسلام هدایت کرد و عزیز گردانید و رشته جاهلیت را برید و شما را از کفر نجات داد و قلوب شما را متحد ساخت (سبحانی، ۱۳۸۸، ج ۶، صص. ۲۹۹-۳۰۰؛ ابن هشام، ۱۴۱۷ق، ج ۲، ص. ۲۰۵). پس از این سخن پیامبر، آن‌ها به خود آمدند و متوجه حيله دشمن گردیدند و برادری میان آنان تجدید شد.

در عصر حاضر نیز، از جمله بحران‌های مهم نظام اسلامی در عرصه داخلی و درونی، ایجاد رقابت‌های شکننده میان رهبران و جناح‌های درون نظام از سوی دشمن است که نیروهای داخلی نیز گاهی به آن دامن می‌زنند.

۲-۳) نفوذ

یکی دیگر از بحران‌های پیش‌روی نظام اسلامی، نفوذ دشمن در بدنه نظام اسلامی است. «نفوذ» در اصطلاح اجتماعی و سیاسی به‌معنای رخنه در افکار و عقاید و تأثیرگذاری برای ایجاد تغییر در جهت اهداف نفوذکننده است. از این‌رو، افراد صاحب نفوذ در حوزه رفتارهای اجتماعی کسانی هستند که محبوبیت و مقبولیت اجتماعی دارند و مردم با حرف‌شنوی از ایشان، رفتار و گفتار خویش را با آنان هماهنگ می‌کنند. بنابراین در اصطلاح سیاسی و اجتماعی، نفوذ به‌معنای «راه یافتن پنهانی در گروهی یا جایی به‌منظور هدفی» است (فرهنگ عمید، ذیل واژه نفوذ). این هدف شامل تأثیر گذاشتن، ضربه‌زدن،

قدرت‌یابی، اعتباریابی، کسب اطلاعات و مانند آن است.

هدف اصلی دشمن از نفوذ، استحاله تدریجی نظام است. در این مسیر تلاش می‌کند با جداسازی تدریجی مردم از نظام، پشتوانه اصلی نظام جمهوری اسلامی ایران را بگیرد و بستر مناسبی برای تغییرپذیری مردم و مسئولان و انصراف از پافشاری بر اصول و ارزش‌های انقلاب و اندیشه‌های امام ایجاد و نظام را استحاله نماید. مقام معظم رهبری بارها خطر این تهدید استحاله را هشدار داده‌اند. در همین زمینه، ایشان در تبیین عبرت‌های عاشورا بیان کردند:

اگر امروز من و شما جلوی این قضیه را نگیریم، ممکن است پنجاه سال دیگر، ممکن است پنج سال دیگر، ممکن است ده سال دیگر، یک وقت دیدید جامعه اسلامی ما هم کارش به آنجا رسید، تعجب نکنید. مگر چشمان تیزی تا اعماق را ببیند، نگهبان امینی راه را نشان بدهد... و آلا اگر رها کردیم، باز همان وضعیت پیش می‌آید و آن وقت همه این خون‌ها به هدر می‌رود. (خامنه‌ای، ۱۳۷۵ «الف»)

در بیانی دیگر ایشان فرمودند:

هدف اصلی از این جنگ نرم فکرسده و حساب‌شده، استحاله جمهوری اسلامی ایران و تغییر باطن و سیرت، با حفظ صورت و ظاهر آن است. «ایشان می‌افزایند: «هدف و نقشه شماره یک دشمن سقوط نظام جمهوری اسلامی بود. هدف اول، براندازی بود. اما بر اثر شکست‌های مکرر نقشه براندازی، نقشه دوم این‌گونه طراحی شد که انقلاب را استحاله کنند؛ یعنی صورت انقلاب باقی بماند، اما باطن انقلاب، سیرت انقلاب، روح انقلاب از بین برود. امروز این جریان بنا نیست مانند سابق حرف از براندازی بزند. کسانی که در پی تغییر هویت انقلاب برمی‌آیند، معمولاً با پرچم رسمی و با تابلو جلو نمی‌آیند...»

(خامنه‌ای، ۱۳۹۴ «ج»)

امروزه تلاش برای تغییر ادراک و اخلال در دستگاه محاسباتی تصمیم‌گیری و یا تصمیم‌سازی نظام جمهوری اسلامی از جمله اهدافی است که نظام سلطه علیه ایران به‌عنوان نظام اسلامی استفاده می‌کند. این رویکرد هنگامی دنبال می‌شود که دشمن احساس می‌کند در بخشی از ساختار سیاسی کشور، اشتیاقی جهت تعامل با غرب وجود دارد. لذا جامعه هدف دشمن در این رویکرد، دولت‌مردان سیاسی است؛ بنابراین سعی می‌کند با هدایت نخبگان سیاسی کشور به سمت اهداف غرب، روند استحاله نظام را رقم بزند. آنها تلاش کرده‌اند با تغییر رویکرد نخبگان سیاسی کشور، این احساس را در آنان

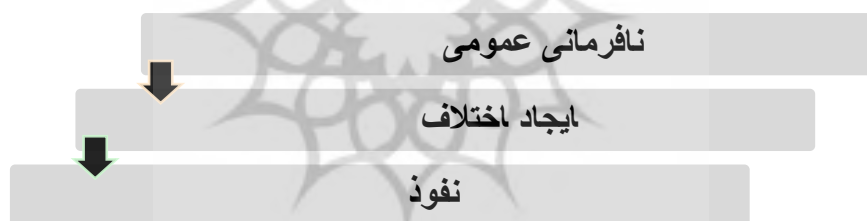

ایجاد نمایند که هزینه تقابل با غرب و ایستادگی بر آرمان‌های انقلاب اسلامی، بسیار بیشتر از فایده‌های آن است.

مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرمایند:

نفوذ سیاسی هم این است که در مراکز تصمیم‌گیری و اگر نشد تصمیم‌سازی، نفوذ بکنند. وقتی دستگاه‌های سیاسی و دستگاه‌های مدیریتی یک کشور تحت تأثیر دشمنان مستکبر قرار گرفت، آن وقت همه تصمیم‌گیری‌ها در این کشور برطبق خواست و میل و اراده مستکبرین انجام خواهد گرفت، یعنی مجبور می‌شوند. وقتی یک کشوری تحت نفوذ سیاسی قرار گرفت، حرکت آن کشور، جهت‌گیری آن کشور در دستگاه‌های مدیریتی، برطبق اراده آنها است؛ ... برای آنها بهتر این است که از خود آن ملت کسانی در رأس آن کشور باشند که مثل آنها فکر کنند، مثل آنها اراده کنند، مثل آنها و برطبق مصالح آنها تصمیم بگیرند؛ این نفوذ سیاسی است. [هدف این است که] در مراکز تصمیم‌گیری نفوذ کنند، اگر نتوانستند در مراکز تصمیم‌سازی [نفوذ کنند]؛ زیرا جاهایی هست که تصمیم‌سازی می‌کند. اینها کارهایی است که دشمن انجام می‌دهد. (خامنه‌ای، ۱۳۹۴ «ب»)

۳- بحران‌های خارجی

برخی بحران‌های به‌وجود آمده در برابر نظام اسلامی، نسبت به فضای بیرونی طرح شده است و وضعیت نظام اسلامی را در عرصه منطقه و جهان به مخاطره می‌اندازد که در این تحقیق، از آنها به بحران‌های خارجی تعبیر می‌شود.

۳-۱) انزوا

یکی از مهم‌ترین بحران‌های پیش‌روی نظام اسلامی در عرصه بیرونی، جبهه‌سازی دشمن در جهت مقابله با نظام است که در این امر، از روش‌های مختلفی استفاده می‌کند. یکی از این روش‌ها، همگام‌سازی سایر کشورها در جهت مقابله با نظام اسلامی و ایجاد اجماع جهانی علیه آن‌هاست که با تحقق این هدف، انزوای نظام اسلامی، که خود بحران دیگری است، پدید می‌آید.

امروزه آمریکا با استفاده از ابزار رسانه، دشمنان خود را انسان‌هایی خطرناک برای جامعه بشری معرفی می‌کند و با همین ابزار، اقدامات خشونت‌باری را علیه مخالفینش انجام می‌دهد. به‌عنوان نمونه، آمریکا و برخی از کشورهای غربی همواره با رویکرد تخصیصی مسائل مرتبط با ایران را منعکس می‌نمایند به‌گونه‌ای که جمهوری اسلامی ایران در نظر مخاطب، تهدیدی علیه صلح و امنیت منطقه و جهان معرفی می‌گردد.

دشمن در جهت انزوای نظام اسلامی، از شیوه‌های مختلفی استفاده می‌کند. از جمله مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: ارائه تصویر تهدیدآمیز از نظام اسلامی به‌عنوان بزرگ‌ترین تهدید منطقه؛ و همچنین افزایش بی‌ثباتی در منطقه به‌منظور ارائه تصویری خشن از اسلام و انقلاب. همچنین القا هراس و ترس از ایران و دسترسی‌اش به سلاح‌های هسته‌ای؛ حمایت ایران از تروریسم؛ نقض حقوق بشر در ایران؛ القا تهاجمی بودن فناوری‌های دفاعی ایران و نشان دادن ایران به‌عنوان مخالف صلح و ثبات منطقه‌ای بخشی از اقدامات رسانه‌ای آمریکا در توجیه تقابلات خود با ایران به‌منظور جلب همکاری‌های جامعه جهانی است.

۲-۳) تضعیف

تضعیف نظام اسلامی و روند آن از دیگر بحران‌هایی است که دشمن در برابر جمهوری اسلامی ایجاد می‌کند. دشمنان انقلاب با طرح موضوعاتی همچون سازش در صدد تضعیف روند روبه‌رشد انقلاب و کاهش تهدیدات علیه جبهه مقابل هستند. این تضعیف، به‌مرور زمان منجر به شکست نظام اسلامی و در نتیجه تسلط استعمارگران بر این کشور می‌شود.

برخی از روش‌هایی که دشمن در جهت تضعیف انقلاب از آن بهره می‌برد عبارتند از: ایجاد محدودیت در مسیر نظام اسلامی با ایجاد موانع سیاسی و حقوقی جدید؛ و مقابله با نظام سیاسی مبتنی بر دین (نظام ولایی) به‌منظور ضربه زدن به ستون اصلی نظام و انقلاب.

۳-۳) سلطه

آخرین بحرانی که دشمن در برابر نظام اسلامی ایجاد می‌کند، شکست این جبهه و تسلط استعمار بر آن است. این بحران به‌عنوان نتیجه نهایی بحران‌هایی است که دشمنان انقلاب در برابر این جریان ایجاد می‌کنند تا با شکست کامل روند جاری و تسلط استعماری خود، ضمن پایان بخشیدن به عمر نظام اسلامی، بر منابع این کشورها سلطه یابند و مردم این کشورها را به بردگی و نظام را به تباهی و فساد بکشانند.

کارویژه‌های اراده ملی در حل بحران‌ها

یکی از امور لازم برای پیشرفت نظام اسلامی از منظر منابع دینی، مانع‌زدایی است. برای تثبیت و پیشرفت انقلاب و کنار زدن موانع و عبور از بحران‌ها، تلاش مضاعف انسانی لازم و ضروری است؛ چرا که یکی از مهم‌ترین اقدامات در نظام اسلامی، می‌تواند رصد اقدامات دشمن علیه نظام و ارائه راهکارهای مقابله با آن باشد (آجرلو، ۱۳۹۸). در این بخش، باتوجه به نقش مردم در مقابله با بحران‌ها، به تبیین کارویژه‌های اراده ملی برای مقابله با بحران‌های موجود پرداخته می‌شود. راهکارهای متعددی در این زمینه وجود دارد که در اینجا به اختصار، تنها به راهکارهای متناظر با بحران‌های پیش‌گفته پرداخته خواهد شد.

۱- وظیفه‌گرایی

عمل به وظیفه، یکی از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با بحران‌های موجود در مسیر نظام اسلامی است. در برابر بحران نافرمانی برخی از عناصر انقلابی، تشخیص صحیح وظیفه در دفاع از انقلاب و عمل به وظیفه، در شرایط مختلف، مهم‌ترین راهکار محسوب می‌گردد. عوامل مختلفی نظیر امید، توکل، ایثار و از خودگذشتگی، شجاعت و عبادت، در تحقق آن نقش بی‌بدیلی ایفا می‌کنند.

از آنجاکه یکی از علل ایجاد نافرمانی، ایجاد یأس در افراد جامعه است، امیدواری به یاری خداوند، به‌عنوان مهم‌ترین راهکار مقابله با آن مطرح می‌شود. امید به پاداش و نصرت الهی، سبب تقویت روحیه و ایستادگی در برابر دشمنان است که خداوند در قرآن به آن اشاره فرموده است. (نساء، ۱۰۴)

همچنین توکل به خداوند، از مهم‌ترین راهکارهایی است که انسان را در عمل به وظیفه و مقابله با بحران‌های پیش‌روی کشور ترغیب می‌نماید. انسان متوکل، باید خداوند

را وکیل خود قرار دهد و با واگذاری کارها به او بگوید که من جزم به مبانی و اصول دارم باید عزم خود را برای انجام مقاصد الهی به کار گیرم و با همت و اراده جدی در کار وارد شوم؛ زیرا می‌دانم اوست که جهان را پروردگاری و ربوبیت می‌کند تا به هدف آفرینش برسد و آن امر تحقق یابد، پس من مأمور به وظیفه‌ام نه نتیجه؛ لذا با عزم و اراده قوی حرکت و بر خدا توکل می‌کنم.

ایثار و از خودگذشتگی در مسیر انقلاب، به‌عنوان راهکاری دیگر در جهت وظیفه‌گرایی، از اصول اولیه‌ای است که انبیای الهی بدون بهره‌مندی از آن هرگز موفق به انجام رسالت خویش نمی‌شدند. پیامبران با ایستادگی و مقاومت در برابر سنت‌های غلط و مناسبات نادرست اجتماعی و بذل ایثار و از خودگذشتگی در این راه، به اصلاح جامعه پرداختند و بدون به دل راه دادن هرگونه ترس و واهمه‌ای از سختی‌ها و مشکلات فراروی، رسالت‌های سنگین الهی خود را به انجام رسانیدند تا آنجا که خداوند درباره ایشان می‌فرماید: «الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا» (احزاب، ۳۹)

شجاعت و عدم ترس از دشمن، راهکار دیگری در این مسیر است. در سوره مبارکه فصلت، خداوند می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ» (فصلت، ۳۰) براساس این آیه، کسانی که فکر و جریان توحیدی را بپذیرند و در این مسیر ایستادگی کنند، نباید خائف و غمگین باشند و پایان کار آنان هم بهشت خداوند است.

۲- اتحاد ملی

«اتحاد ملی» به‌عنوان یکی از مهم‌ترین راهکارهای پیشرفت انقلاب و مقابله با بحران‌های پیش‌روی نظام اسلامی همواره مورد تأکید اسلام و منابع دینی قرار گرفته‌است. یکی از دلایل تأکید اسلام بر اتحاد، نقش آن در ایجاد امت اسلامی و همچنین تأثیر آن در مسیر انقلاب اسلامی است. واژه‌هایی مانند تعاون، جماعت، اجتماع، مودت، اخوت، الفت، تألیف قلوب، امت، امت واحده و... که در متون دینی مکرر وارد شده‌اند به‌نوعی دربردارنده معنای وحدت و بیانگر اهمیت آن از دیدگاه اسلام است.

اتحاد میان مسلمانان در سراسر جهان و انسجام اسلامی از اصول راهبردی مورد توجه قرآن، سیره نبوی و ائمه اطهار است. قرآن کریم با توصیه به اعتصام به حبل‌الله و نهی از تفرقه، به الفت، برادری و مودت میان دو طایفه اوس و خزرج و از بین رفتن عداوت و

کینه دیرینه در سایه نعمت اسلام که مبنای اتحاد و همبستگی آنهاست، می‌فرماید:

«وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا» (آل عمران، ۱۰۳)

خداوند در این آیه، خود را در ایجاد اتحاد ملی به‌طور مستقیم دخیل می‌داند و از آن به‌عنوان نعمت خاص یاد می‌کند و از مؤمنان می‌خواهد تا با یادآوری دوران تلخ تفرقه، در حفظ اتحاد بکوشند؛ زیرا اتحاد میان امت، به خواست خدا شکل گرفته‌است. علامه طباطبایی (ره) در ذیل تفسیر این آیه اظهار داشته‌است:

شاید وجه اینکه «اعتصام به حبل‌الله و متفرق نشدن» نعمت خدا خوانده شده [است]، اشاره به این معنا باشد که اگر شما را به اعتصام و عدم تفرقه می‌خوانیم، بی‌دلیل نیست. دلیل اینکه شما را به آن دعوت کرده‌ایم همین است که به چشم خود ثمرات اتحاد و اجتماع، تلخی عداوت و حلاوت محبت و الفت و برادری را چشیدید و در اثر تفرقه در لبه پرتگاه آتش رفتید و در اثر اتحاد و الفت از آتش نجات یافتید. (طباطبائی، ۱۴۱۷ق، ج ۳، ص. ۵۷۴)

قرآن در جای دیگر، مسلمانان را به وحدت در پیروی از خدا و پیامبرش دستور می‌دهد و با نهی صریح از تنازع و مشاجره جهت پیشگیری از سستی، زبونی و اضمحلال اقتدار و عظمت‌شان می‌فرماید: «وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ» (انفال، ۴۶) گاهی بر اثر بی‌تدبیری، نزاع لفظی و درگیری صورت می‌گیرد و یا اموری اتفاق می‌افتد که ضربه آن از حمله دشمن بدتر است، پس طمع و هجوم دشمن نتیجه رفتار ماست. اسلام با نگرستن به اصل وحدت و اتحاد از دیدگاه سیاسی - اجتماعی، بر اهمیت آن در میان انسان‌ها تأکید نموده‌است. لذا قرآن با هدف یکپارچگی در سایه وحدت عقیده، مؤمنان را برادران یکدیگر می‌خواند: «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ» (حجرات، ۱۰).

امروزه در شرایطی که دشمنان اسلام تمام تلاش خویش را برای مبارزه و مقابله با اسلام به‌کار بسته‌اند، وحدت و اتحاد ملی در نظام اسلامی بسیار ضروری‌تر از گذشته به‌نظر می‌رسد و پرداختن به اختلافات و مسائل تفرقه‌انگیز نتیجه‌ای جز هدر رفتن سرمایه‌ها و استفاده دشمن از این اختلافات نخواهد داشت. بنابراین یکی از عوامل پیشرفت هر ملتی و رمز پیروزی آنان، پیوند و اتحاد است؛ همان‌گونه که با اتحاد قطرات آب، مخزن بزرگ سد تشکیل و با پیوستن جوی‌های کوچک به یکدیگر، رودخانه‌های عظیم ایجاد می‌شود، با اتحاد انسان‌ها نیز صفوف بزرگی تشکیل می‌شود که دشمن را به وحشت می‌اندازد و فکر تجاوز به آنان را برای همیشه از سر بیرون می‌کند. رهبر معظم

انقلاب در این خصوص معتقدند: «این برای دستگاه استکبار و استعمار تهدید است؛ یک‌ونیم میلیارد مسلمان، این همه کشورهای اسلامی با این همه منابع، این نیروی انسانی فوق‌العاده، اگر این [مجموعه] متحد باشد و با وحدت به سمت اهداف اسلامی حرکت بکند، قدرتمندان دیگر نمی‌توانند در دنیا کوس قدرت بزنند.» (خامنه‌ای، ۱۳۹۵ «الف»)

۳- بینش دقیق

یکی دیگر از کارویژه‌های مردم درمقابله با بحران‌های پیش‌روی نظام اسلامی بینش دقیق است. نقطه آغاز حرکت اعتقادی اسلام و دعوت به حق، براساس تعالیم دینی، بینش دقیق همراه با بصیرت است. خداوند در قرآن کریم، با مأمور کردن پیامبر ﷺ و همه پیروانش در دعوت به حق و حرکت در مسیر حق و صراط مستقیم الهی مبتنی بر بصیرت، می‌فرماید: «قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي» (یوسف، ۱۰۸) یعنی راه هدایت و صراط مستقیم رسیدن به خدا، فهم و تشخیص صحیح وظایف و عمل به آن است.

مکتب حیات‌بخش اسلام به ما می‌آموزد که در صحنه‌های زندگی، پیروی‌ها، حمایت‌ها، دوستی‌ها، دشمنی‌ها و موضع‌گیری‌ها، براساس شناخت عمیق، بینش دقیق و بصیرت عمل نماییم و با یقین و اطمینان به درستی کار و حقانیت مسیر، شناخت خودی و بیگانه و حق و باطل گام برداریم. چنان‌که برای حرکت از نقطه‌ای به نقطه دیگر، چشم ظاهر لازم است تا در چاه نیفتیم و یا گرفتار راهزنان و دزدان نگردیم، برای رسیدن به اهداف متعالی و سیرالی‌الله و حرکت در مسیر حق، چشم بصیرت لازم است تا در دام باطل و شیاطین انس و جن گرفتار نشویم.

قرآن کریم با زیبایی هرچه تمام‌تر انسان‌های فاقد شناخت و بصیرت را «کوردل» و انسان‌های متصف به شناخت و بصیرت را «بینادل» معرفی می‌کند و آدمیان را مخاطب قرار می‌دهد که چرا درباره این حقایق و واقعیت‌ها نمی‌اندیشید تا راه یابید. برای نمونه خداوند می‌فرماید: «هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ» (انعام، ۵۰) کوری موردنظر قرآن، نه فقدان چشم سر، که نبود چشم دل و عقل است که باعث عجز و ناتوانی در کسب حقایق الهی، ارزش‌ها و خصلت‌های والای اخلاقی و رفتاری می‌گردد. همچنین بینایی موردنظر قرآن، داشتن چشم سر و دیدن محسوسات نیست، بلکه بینایی قلب و عقل است که حاصل آن، معرفت و شناخت نسبت‌به هستی و آفرینش و نظم و شگفتی‌هایی است که خالق یکتا آنها را وسیله‌ای برای دریافت بصیرت و دانایی قرار داده‌است.

بینش دقیق، استقامت در راه حق و ثبات قدم به دنبال دارد. رسول خدا ﷺ در این خصوص در مورد سلمان فارسی می‌فرماید: «عَبْدُ نَوَّرَ اللَّهُ قَلْبَهُ أُبْصِرْتَ فَأَثْبُتَ: سلمان، بنده‌ای است که خداوند قلب او را نورانی کرده [است؛ هنگامی که] بصیرت یافتی ثابت قدم باش.» (مجلسی، ۱۳۸۶، ج ۲۲، ص. ۱۲۶)

۴- عزت‌مداری حقیقی

از دیگر راهکارهای مقابله با بحران‌های انقلاب، می‌توان به اصل عزت‌مداری حقیقی اشاره داشت. نظام اسلامی با این روش باید بتواند در برابر بحران انزوا بایستد. اصل اساسی سیاست خارجی اسلامی، اصل عزت و اقتدار اسلام، ملت و حکومت اسلامی است. این اصل نشأت گرفته از جهان‌بینی اسلامی، با «نفی سبیل»، «نفی سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری» و نیز راهبرد «نه شرقی، نه غربی» هماهنگ است.

«عزت» از کمالات مطلوب همگان است؛ کسی را نمی‌توان یافت که خواهان عزت نباشد. عزت از لوازم مُلک و سلطنت است. اما نکته مهم، تشخیص عزت حقیقی است. عزت از آن سلطان تمام هستی است و چیزی از سلطه حقیقی او خارج نیست، در برابر اشیا و اشخاص نفوذناپذیر است و از کسی یا چیزی شکست نمی‌خورد. بنابراین، عزت حقیقی از آن ذات اقدس الهی است که هیچ‌گونه محدودیتی در اصل هستی و کمالات ندارد و تمام کمالات محدود و امدار او هستند؛ در نتیجه عزت و ذلت حقیقی در دست خداوند است. قرآن کریم، عزت حقیقی و ذاتی را تنها در انحصار ذات اقدس الهی می‌داند: «أَيُّبَتُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا» (نساء، ۱۳۹)؛ «إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا» (یونس، ۶۵)؛ و «مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا» (فاطر، ۱۰) و سرّ این مسئله در آن است که او، مالک و مَلِك حقیقی نظام هستی است و همه مقهور قدرت اویند.

نظام اسلامی باید به دنبال کسب عزت حقیقی باشد؛ هرچند که در اثر فشار دشمن، در عرصه جهانی و منطقه‌ای، منزوی شده باشد. پیروزی نهایی در اثر عزت کسب می‌گردد. استقامت و پایداری در برابر فشارهای درونی و بیرونی، یکی از مهم‌ترین لوازم عزت‌مداری حقیقی است؛ زیرا عزیز در برابر فشارها چنان استواری و استحکامی دارد که کسی نمی‌تواند بر او غلبه کند. بنابراین عزت‌مند واقعی، استوار در برابر فشار قرار می‌گیرد. نظام اسلامی وقتی به چنین مرحله‌ای از ایمان برسد، دارای اقتدار و استقامت بالایی خواهد بود و هیچ‌گونه تهدیدی او را به عقب‌نشینی از مواضع اصولی وادار نمی‌کند.

۵- تقویت درونی

تقویت درونی نظام اسلامی یکی از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با جبهه‌سازی دشمن علیه نظام اسلامی و مورد تأکید قرآن است. عوامل مختلف اعتقادی و رفتاری در تقویت درونی نقش دارند. بی‌گمان توحید و ایمان، مهم‌ترین عامل در سیاست انقلابی است؛ زیرا طبق آیات قرآن، کسی که به خدا ایمان دارد و او را، تنها مؤثر مطلق و محض در هستی می‌داند، در ایجاد مقتضی، به غنای الهی توجه می‌یابد و فقر خود را با غنای او جبران می‌کند. خداوند در قرآن می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» (فاطر، ۱۵) همچنین طبق آیات قرآن، موانع را نیز با حمایت و امدادهای خداوندی از پیش‌رو برمی‌دارد: «إِذْ يُغَشِّيكُمُ النَّعَاسَ أَمَنَةً مِنْهُ وَيُنزِلُ عَلَيْكُم مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُم رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ» (انفال، ۱۱)؛ همچنین می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ» (محمد، ۷).

براین اساس، یکی از بحران‌های اصلی نظام اسلامی در ارکان سیاسی و حکمرانی جامعه اسلامی، عدم باور به این اصل قرآنی است که: «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ» (بقره، ۲۴۹) در عصر حاضر، آمریکا و طرفداران آن علی‌رغم تحریم‌های اقتصادی فلج‌کننده که موجب مشکلات اقتصادی در کشور شده‌است، به‌هیچ‌وجه جرأت اقدام نظامی علیه ایران به‌عنوان نظام اسلامی را ندارند. حمله به پایگاه عین‌الاسد، اقدامی که در طول ۷۵ سال پس از جنگ جهانی دوم، هنوز هیچ کشوری به خود اجازه حمله مستقیم نظامی به آمریکا در این سطح را نداده‌است، واکنش و اقدام نظامی‌ای از سوی آن‌ها به‌دنبال نداشت؛ این مسئله نیز شاهدی دیگر بر ترس ابرقدرت‌های پوشالی غرب در جنگ مستقیم نظامی با جمهوری اسلامی ایران است.

اما سؤالی که مطرح می‌شود این است که چه چیزی مانع وقوع جنگ دشمنان با ما می‌شود؟ مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی و نیروی پدافند هوایی ارتش، قدرت نظامی و دفاعی قوی ایران را موجب این امر دانستند. ایشان با تأکید بر لزوم قوی شدن کشور در همه جهات به‌ویژه در زمینه دفاعی گفتند:

ما به‌دنبال تهدید هیچ کشور و ملتی نیستیم بلکه، به‌دنبال حفظ امنیت کشور و جلوگیری از تهدید هستیم.» رهبر معظم انقلاب با تأکید بر اینکه ضعیف بودن، دشمن را تشویق به اقدام خواهد کرد افزودند: «برای آنکه جنگ نشود و برای آنکه تهدید تمام شود، باید قوی شد. (خامنه‌ای، ۱۳۹۸»)

۶- ظلم‌ستیزی و سلطه‌ستیزی

یکی از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با بحران‌های پیش‌رو، تقویت روحیه «ظلم‌ستیزی و سلطه‌ستیزی» است. به همان نسبت که مسلمانان باید از ستمگری پرهیز کنند، از تن دادن به ظلم و ستم نیز باید اجتناب نمایند. اصولاً اگر ستمکش نباشد، ستمگر کمتر پیدا می‌شود و اگر مسلمانان آمادگی کافی برای دفاع از حقوق خود داشته باشند، کسی نمی‌تواند به آنها ستم کند. باید پیش از آنکه به ظالم بگوییم ستم مکن، به مظلوم بگوییم تن به ستم مده. امام با استناد به قرآن و سیره انبیاء، ملت اسلام را پیرو مکتبی می‌دانست که برنامه آن در دو کلمه «... لَا تَظْلِمُونَ وَ لَا تُظْلَمُونَ» (بقره، ۲۷۹) خلاصه می‌شود. این فراز از آیه ۲۷۹ سوره مبارکه بقره، گرچه در مورد رباخواران آمده ولی درحقیقت یک شعار فراگیر اسلامی است که می‌گوید: به همان نسبت که مسلمانان باید از ستمگری پرهیزند،

از تن دادن به ظلم و ستم نیز باید اجتناب نمایند (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲، ص ۳۷۷). عناصر و مؤلفه‌های گفتمان انقلابی را می‌توان در دو دسته طبقه‌بندی کرد؛ یک بخش نفی‌ای یا سلبی و بخش دیگر اثباتی و ایجابی. مهم‌ترین محور بُعد سلبی گفتمان انقلابی، استقلال و سلطه‌ستیزی است؛ یعنی مهم‌ترین عنصر سلبی این گفتمان، نفی سلطه و سلطه‌ستیزی است. نفی تبعیض و خشونت ساختاری در نظام بین‌الملل، نفی توسعه‌طلبی و زیاده‌خواهی و تجاوزطلبی در روابط بین‌الملل نیز به بُعد سلبی گفتمان انقلابی بازمی‌گردد.

«استقلال و سلطه‌ستیزی» گاهی تحت عنوان «نه شرقی، نه غربی» بیان شده‌است و در اصطلاح دینی به‌عنوان «نفی سبیل» مطرح می‌شود. در انقلاب اسلامی، دو شعار راهبردی «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» و «نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی» با الهام از نظریات امام، موجب رواج اندیشه تازه‌ای در ملت ایران شد. این نظریات که عمیقاً دینی بود، برآیند شخصیت مذهبی امام و ساختار عمیق دینی در آحاد ملت ایران بود و موجب خروج ایران از دایره بسته جهان دوقطبی و خیزش به‌سوی افق‌های تازه گردید؛ افق‌هایی که پایه‌های آن بر عزت ملی، منافع ملی، حقوق انسانی و احترام متقابل بر مبنای آموزه‌های اسلامی استوار شده بود. این روند، اهداف سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را نیز ترسیم می‌کند که به ایجاد یک جامعه اسلامی براساس اسلام ناب محمدی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، تعارض با دشمنان بشریت (اسرائیل و آمریکا)، دفاع از مسلمانان و دفاع از نهضت‌های آزادی‌بخش منجر می‌شود.

خداوند در قرآن به این اشاره نموده است: «لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاهُ وَ يُحَدِّثْكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ» (آل عمران، ۲۸) این آیه زمانی نازل شد که روابطی میان برخی از مسلمانان با مشرکان و یهود و نصاری وجود داشت و چون ادامه این ارتباط، برای مسلمین زبان بار بود، مسلمانان از این کار نهی شدند. این آیه، درس مهم سیاسی اجتماعی به مسلمانان می‌دهد که هرگز بیگانگان را به‌عنوان دوست و حامی و یار و یاور نپذیرند و فریب سخنان جذاب و اظهار محبت‌های به‌ظاهر صمیمانه آنها را نخورند، زیرا ضربه‌های سنگینی که در طول تاریخ بر افراد با ایمان و هدف‌دار وارد شده در بسیاری از موارد از این رهگذر بوده است.

در مورد نفی سبیل نیز در قرآن آمده است: «لَنْ يُجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» (نساء، ۱۴۱) براساس این آیه، مؤمنان حق پذیرفتن سلطه کافران را ندارند و سلطه‌پذیری نشانه نداشتن ایمان واقعی است. مؤمنان باید کاری کنند که کفار از سلطه بر آنان برای همیشه مأیوس باشند.

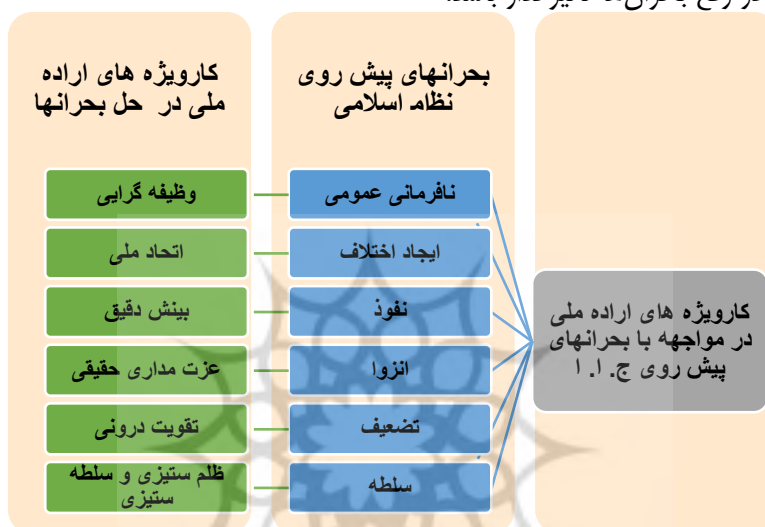

نتیجه

دشمن در سطح داخلی با ترغیب مردم به نافرمانی داخلی، ایجاد اختلاف و درنهایت نفوذ، و در سطح خارجی با انزوا، تضعیف و درنهایت سلطه، به‌دنبال بحران‌سازی در جمهوری اسلامی ایران است. استبداد و استعمار، هدف نهایی دشمن از ایجاد بحران‌ها در عرصه داخلی و خارجی است. دشمن در عرصه داخلی به‌دنبال تسلط حکومت استبدادی در جامعه

و در عرصه خارجی نیز در پی نفی استقلال و وابستگی مطلق به ابرقدرت‌ها و استعمارپذیری است. درمقابل بحران‌های مختلف، راهکارهای گوناگونی وجود دارد. عوامل متعددی از جمله مردم در حل این بحران‌ها اثرگذار هستند. وظیفه‌گرایی، اتحاد ملی، بینش دقیق، عزت‌مداری حقیقی، تقویت درونی و درنهایت ظلم‌ستیزی و سلطه‌ستیزی، به‌عنوان راه‌حل بحران‌ها، همگی از مواردی است که بستر آن مردم یک کشور هستند و اراده آنها می‌تواند در رفع بحران‌ها تاثیرگذار باشد.

نظام اسلامی شاید تا دستیابی به اهداف بلندمدت خود، که همان نفی کامل استبداد و کسب استقلال و توسعه کشورهای اسلامی است، فاصله زیادی داشته باشد، ولی بخشی از این اهداف که شامل طرد سلطه استعماری و دولت‌های مستبد و به‌خصوص به زیر کشیدن دولت‌های دست‌نشانده بود، تا حدودی محقق شده، اگرچه تحقق آنها زمان‌بر، پرهزینه و دردسرساز است و جبهه مقابل نیز دست روی دست نمی‌گذارد تا شاهد این تحولات و تحرکات باشد و با انواع برنامه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی با این نظام مقابله و با استفاده از رسانه‌های تبلیغی تلاش می‌کند تا موتور محرکه این نهضت را متوقف یا انگیزه و اراده طرفداران آن را سلب کند. لذا همواره باید با چشمانی باز، حرکت دشمن را در ایجاد بحران رصد و شناسایی نمود و راهکارهای مقابله با آن را به کار بست. موارد مطرح در این تحقیق، مهم‌ترین بحران‌ها بودند اما بحران‌های ایجادشده، محدود به این موارد نبوده و برای تبیین همه آنها و یافتن راهکارهای مقابله با آنها، پژوهش‌های مفصل‌تری لازم است.

منابع

قرآن کریم.

ابن هشام، ع. (۱۴۱۷ق). *السیره النبویه*. (ج ۲). مشهد: آل‌البیت.

آجرلو، ح. (۱۳۹۸). *واکاوی تحولات جدید طرح معامله قرن و مخاطرات احتمالی آن برای نظام اسلامی*. قابل دسترس در: سایت «مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر ایران».

<https://tisri.org/?id=6kmpswvx>

آرمین، م؛ رازقی، ح. (۱۳۷۸). *بیم‌ها و امیدها*. تهران: همشهری.

باطنی، م. ر. (۱۳۷۱). *فرهنگ معاصر پویا: اصطلاحات*. تهران: فرهنگ معاصر.

جوادی آملی، ع. (۱۳۸۹). *تفسیر تسنیم*. (چاپ پنجم، ج ۱۰). قم: اسراء.

خامنه‌ای، ع. (۱۳۷۵ «الف»). *بیانات در جمع رزمندگان لشکر ۲۷*. قابل دسترس در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=4790>

خامنه‌ای، ع. (۱۳۹۴ «ب»). *بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی*. قابل

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=30791>

دسترس در:

خامنه‌ای، ع. (۱۳۹۴ «ج»). *بیانات در دیدار رئیس و مدیران سازمان صداوسیما*. قابل دسترس

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=31050>

در:

خامنه‌ای، ع. (۱۳۹۵ «د»). *بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی*.

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=35186>

قابل دسترس در:

خامنه‌ای، ع. (۱۳۹۸ «ه»). *بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش*. قابل

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=44852>

دسترس در:

ذوعلم، ع. (۱۳۸۴). *تأملی در مفهوم «بحران» واژه «بحران» در ادبیات اجتماعی - فرهنگی ایران*.

زمانه، ۴ (۳۶)، ص ۳۴ تا ۳۷.

سبحانی، ج (۱۳۸۸). *منشور جاوید*. (ج ۶). قم: موسسه امام صادق علیه السلام.

طباطبائی، م. ح. (۱۴۱۷ق). *المیزان فی تفسیر القرآن*. (چاپ پنجم، ج ۳-۴). قم: دفتر انتشارات

اسلامی، جامعه مدرسین حوزه علمیه.

فراقی، ع. و. (۱۳۸۱). *انقلاب اسلامی؛ چالش‌ها و بحران‌ها*. قم: دفتر نشر معارف.

مجلسی، م. ب. (۱۳۸۶). *بحار الانوار*. (ج ۲۲). قم: انتشارات مکتبه الاسلامیه.

جمعی از نویسندگان. (۱۳۷۷). مجموعه مقالات تحقق جامعه مدنی در انقلاب اسلامی ایران. تهران: انتشارات سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی. (مقاله چالش‌های نظری جامعه مدنی در حکومت اسلامی، سیدصادق حقیقت، صص. ۴۸۳ - ۴۸۸).

محمدی، م.ع. (۱۳۹۹). رابطه عزم ملی و تقویت مقاومت اسلامی از نگاه قرآن. حکومت اسلامی، ۹۷، صص. ۴۹ - ۷۶.

مطلبی، م؛ غلامی، م. (۱۳۹۴). عزم ملی و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. مطالعات منافع ملی، ۲، صص. ۱۰۵ - ۱۳۱.

معادی، ح. (۱۳۸۱). بحران‌های ایران و آمریکا بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران. تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

مکارم شیرازی، ن. (۱۳۷۴). تفسیر نمونه. (ج ۲). تهران: نشر دارالکتب الاسلامیه.

صاحبی، م.ج (۱۳۸۰). مناسبات دین و فرهنگ در جامعه ایران. (ج ۲). قم: دبیرخانه دین پژوهان کشور. (مقاله چالش‌های کنونی دین و فرهنگ، جلیل مسعودی فرد، صص. ۶۷۲ - ۶۸۴).

References

Holy Quran.

A group of authors. (1377 AP). Collection of articles on the realization of civil society in the Islamic Revolution of Iran. Tehran: Publications of the Cultural Documents Organization of the Islamic Revolution. (Article on Theoretical Challenges of Civil Society in Islamic Government, Seyed Sadiq Haghghat, pp. 483-488). [In Arabic]

Ajorloo, H. (1398 AP). Analysis of the new developments of the Century Deal Plan and its possible risks for the Islamic system. Retrieved from: <https://tisri.org/?id=6kmpswvx>. [In Persian]

Armin, M., & Razeqi, H. (1378 AP). Insurance and hopes. Tehran: Hamshahri. [In Persian]

Ayatollah Khamenei. (1375 AP). Statements among the fighters of the 27th Division. Retrieved from: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=4790>. [In Persian]

Ayatollah Khamenei. (1394 AP). Statements in the meeting between the chairman and the directors of the Radio and Television Organization. Retrieved from: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=31050>. [In Persian]

Ayatollah Khamenei. (1394 AP). Statements in the meeting of the commanders of the Islamic Revolutionary Guard Corps. Retrieved from: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=30791>. [In Persian]

Ayatollah Khamenei. (1395 AP). Statements in the meeting of the officials of the system and the guests of the Islamic Unity Conference. Retrieved from: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=35186>. [In Persian]

Ayatollah Khamenei. (1398 AP). Statements at the meeting of the commanders and staff of the Army Air Force. Retrieved From: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=44852> [In Persian]. [In Persian]

Batani, M. R. (1371 AP). Dynamic contemporary culture: idioms. Tehran: Contemporary Culture. [In Persian]

Forati, A. W. (1381 AP). Islamic Revolution; Challenges and crises. Qom: Ma'aref Publishing Office. [In Persian]

- Ibn Hisham, A. (1417 AH). The biography of the prophet (Vol. 2). Mashhad: Aal al-bayt. [In Arabic]
- Javadi Amoli, A. (1389 AP). Tafsir Tasnim (5th ed., Vol. 10). Qom: Esra. [In Persian]
- Ma'adi, H. (1381 AP). The crises of Iran and the United States after the victory of the Islamic Revolution of Iran. Tehran: Islamic Revolution Documentation Center. [In Persian]
- Majlisi, M. B. (1386 AP). Bihar al-Anwar (Vol. 22). Qom: Islamic School Publications. [In Arabic]
- Makarem Shirazi, N. (1374). Tafsir Nemooneh (Vol. 2). Tehran: Islamic Library Publishing. [In Persian]
- Matlabi, M., & Gholamim M. (1394 AP). National determination and foreign policy of the Islamic Republic of Iran. National Interest Studies, (2), 105- 131. [In Persian]
- Mohammadi, M. A. (1399 AP). The relationship between national determination and strengthening the Islamic resistance from the perspective of the Qur'an. Islamic Government, (97), 49- 76. [In Persian]
- Sahebi, M.J. (1380). Relationships between religion and culture in Iranian society (Vol. 2). Qom: Secretariat of the country's religious scholars. (Article on the Current Challenges of Religion and Culture, Jalil Masoudi-Fard, pp. 672-684). [In Persian]
- Sobhani, J (1388 AP). Eternal Charter (Vol. 6). Qom: Imam Sadiq (AS) Institute. [In Persian]
- Tabatabaei, M. H. (1417 AH). al-Mizan fi Tafsir al-Quran (5th ed., Vols. 3, 4). Qom: Islamic Publications Office. [In Persian]
- Zouelm A. (1384 AP). Reflection on the concept of "crisis" The word "crisis" in Iranian socio-cultural literature. Zamaneh, 4(36), 34-37. [In Persian]